

Raně eneolitický objekt ze Svárova, okr. Kladno

Miroslav Dobeš

Úvod

V rámci záchranné služby Archeologického ústavu AV ČR byl autorem textu v roce 2005 sledován rovněž katastr obce Svárova, odkud byla hlášena výstavba kolonie rodinných domků. Na ploše o rozloze ca 1,5 ha, protkané výkopy pro elektrické vedení a již dříve zbavené ornice, byl při severním okraji obce dne 7. července zjištěn archeologický objekt, který byl následně dokumentován a ovzorkován. Již podle prvních typičtějších zlomků keramiky bylo jasné, že jde o eneolitickou jámu, ovšem nepodařilo se získat keramiku umožňující bližší kulturní zařazení. Proto byla lokalita navštívena ještě 14. července, kdy byly hloubkově vzorkovány oba dva zachovalé profily a zbytky objektu ve dně výkopu. Výzkum však značně ztěžovala voda, která po předchozích deštích stála v nižších partiích rýhy pro kabel, jakákoli detailnější pozorování tak byla vyloučena. Svůj účel však druhá návštěva lokality splnila, neboť byl získán chronologicky dostatečně průkazný materiál.

Naleziště

Katastr obce Svárova se rozkládá ca 2 km jihozáp. od Unhoště, samotné místo nálezu je možné lokalizovat pomocí koordinát v ZM 1 : 10 000, listu 12-23-23, a to shodně 211 mm od záp. i jižní sekční čáry. Z odečtu situace v podrobnější mapě SM 1 : 5000 Beroun 4-1 (34 mm od ZSČ, 223 mm od JSČ) je zjevné, že je situováno na severozáp. exponovaném svahu o sklonu 1,9°, ca 25 m jižně od koryta předpokládané vodoteče tekoucí kdysi zhruba od V k Z. Vodoteč se posléze vlévá do Rymaňského potoka, levobřežního přítoku říčky Loděnice.

Na mapě 12-23-23 jsou však vrstevnice poněkud generalizovány, expozice svahu se mění na JV, se sklonem 2,5°, přičemž odlišný je i prostorový vztah horní části vodoteče a naleziště, které se v tomto případě nachází ca 50 m severových. směrem od ní (*obr. 1*). Pozměněný průběh vrstevnic však může být způsobem i reálnými faktory a nikoli jen zobecněním polohopisných údajů, kupř. postupujícím vyhlazováním reliéfu prostřednictvím erozně denudačních procesů urychlených moderní agrotechnikou. Mapa 1 : 5000 je totiž z roku 1952, s výškopisem přejatým ze staršího podkladu 1 : 25 000, kdežto ZM 1 : 10 000 je reambulována k roku 1973 (viz níže).

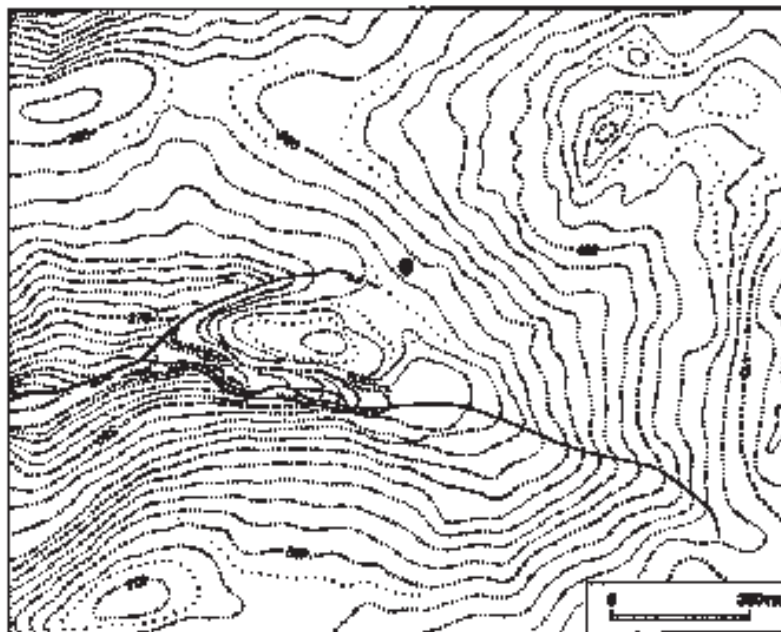
Podle geologické mapy se zanesením kvartérní situace (list 12-23 Kladno, reambulace 1971) tvoří podloží v místě eolicko-deluviální kamenitohlinité sedimenty s úlomky hornin. Spráše, dle mapy zasahující z V až k intravilánu sousedního Červeného Újezdu, však byly identifikovány při příležitosti výzkumu i na popisovaném nalezišti (resp. podloží spraší velmi podobné).

Klimaticky se lokalita nachází podle rajonizace Moravce a Votýpky v kategorii III, příznačně převládajícími teplotami nad 10 °C mezi 160–177 dny v roce, souhrnem ročních srážek nad 580 mm a obdobím sucha delším než 22 dnů, na hranici s kategorií VI, která se liší menším počtem dnů (interval 149–152) s teplotami nad 10 °C (*Moravec – Votýpka 2003*, fig. 26). Území spadající do kategorie III se významně kryje s tzv. klasickou sídelní oblastí obývanou již od neolitu (kupř. Polabí, severozáp. Čechy), proto nepřekvapí ani vyšší nadmořská výška naleziště – 387 m. Tím se zároveň ukazuje, že průnik dané kategorie a pravěké sídelní oikumeny je plnější než při standardně uváděném vztahu k nadmořské výšce, zpravidla 350 metrům, jako horní hranici.

Geobotanická rekonstrukční mapa (M-33-XV Praha, vyd. 1969) předpokládá v lokalitě dubohabrové háje, nověji v systému map potenciální přirozené vegetace charakterizované jako černýšová dubohabřina, s převládajícím dubem zimním a habrem, provázenými často lípou (*Neuhäuslová a kol. 1998*, 85–89, přiložená mapa), tedy porost rekonstruovaný též na valné části pravěkých lokalit.

Nález

Objekt byl zachycen ve výkopu pro kabel nízkého napětí, probíhajícím zhruba od Z k V, na obou stěnách i ve dně. Dokumentován byl pouze sev. profil (*obr. 2*). Jeho svrchní partii tvořila ca 20 cm mocná ornice (*obr. 2: 1*) a pod ní 40 cm silná náplava sestávající ze žlutošedého jílu s vysokým podílem jemné písčité frakce, nálezově naprosto sterilní (*obr. 2: 2*). Sediment byl jednolitý a bez sebemenšího náznaku případného porušení ze strany

Obr. 1. Svárov, okr. Kladno. Výsek z mapy 1 : 10 000, listu 12-23-23, s bodem vyznačujícím místo nálezu. Kresba L. Batulková.

Abb. 1. Svárov, Kr. Kladno. Ausschnitt aus einer Karte im Maßstab 1 : 10 000, Blatt 12-23-23, mit Bezeichnung der Fundstelle.

níže položeného objektu, jehož hrany a zásyp byly patrné až v podloží pod náplavou. Nasedal přímo na podloží (obr. 2: 5), případný půdní typ z doby funkce objektu tak zřejmě byl odstraněn erozí následující po jeho zaplnění a předcházející výše popsanému akumulacnímu procesu. Vzhledem k již uvedenému nesouladu v kresbě reliéfu u různých reambulovaných map by mohlo jít v případě sedimentu o produkt velmi nedávné minulosti.

Vlastní objekt se tedy rýsoval na profilu až v úrovni dotyku náplavy s podložím jako misovitá prohlubeň, 320 cm široká, se dvěma výraznějšími sníženinami, které zasahovaly minimálně 20 cm po úroveň dna 95 cm hlubokého výkopu. Přirozeného dna objektu nebylo pro zamokření ani v jedné z nich dosaženo. Vlastní výplň jámy sestávala ze dvou vrstev, a sice svrchní šedé jílovité, ca 10–20 cm mocné (obr. 2: 3), a spodní černošedé jílovité-hlinité (obr. 2: 4). Keramika byla proporčně nalézána v obou vrstvách, stejně jako úlomky kamenů. Ze severního profilu bylo směrem do boku odebráno ca 20 cm výplně, obě prohlubně do hloubky 20–30 cm pod úroveň dna výkopu.

Funkčně šlo zřejmě o hliník, pokud je možné soudit z profilu vedeného náhodně přes půdorysně neznámý objekt, resp. z průběhu stěn objektu, které nevykazovaly známky pravidelnosti, příznačné kupř. pro řezy chatami.

Popis nálezů

Získaná keramika byla silně zkorodovaná; sledování úpravy povrchu nemělo smysl. V některých případech byly na hrubších střepech pozorovány stopy blátité úpravy povrchu (povrch 4). Zkratky použité při popisu keramiky: zl. – zlomek, o. – okraj, h. – hrdlo, t. – tělo, d. – dno (od nich odvozeny zkratky složené, např. zl. o-h. – zlomek, jehož profil sahá od okraje po hrdlo), orn. – výzdoba, p. – povrch (2 hlazený, 4 blátitý, 21 jemně hlazený se stopami přeleštění či otřelé leštění, 25 zběžně, nerovně hlazený), v. – výška, Ø o. – průměr okraje (vše dle M. Zápotockého 1996, 405, pozn. 1 a obr. 20 dole). Přehled typů okrajů a den tamtéž. Rozměry uváděny v mm.

Džbány. 1 zl. p., orn.: zachovalé dva horizontální žebříčky, provedené rytím (obr. 3: 5). 1 zl. h.-p., orn.: silně setřelá rytá výzdoba sestávající patrně z trojúhelníků vymezujících negativní klikatku (obr. 3: 7). 1 zl. t., orn.:

Obr. 2. Svárov, okr. Kladno. Řez zkoumaným objektem dokumentovaný na severním profilu. Popis vrstev viz text, čárkované linie značí dosaženou úroveň vzorkování výplně objektu, tečkovaná dno výkopu. Kresba M. Dobeš a L. Jarošová.

Abb. 2. Svárov, Kr. Kladno. Schnitt durch das ausgegrabene Objekt vom nördlichen Profil aus. Beschreibung der Schichten im Text, Strichlinien bezeichnen das Niveau der Probeentnahme aus der Verfüllung des Objekts, punktiert Aushubsohle.

silně setřelá výzdoba sestávající nejspíše z ryté klikatky obrvené velmi plochými vpichy a dvou nepravidelných řádků plochých vpichů (obr. 3: 8).

Mísy. 1 zl. o.-s. s nálevkovitě rozevřeným ústím, O1, \varnothing 60 (obr. 3: 1). 1 zl. p.-s. s hrotitým pupkem na max. výdutí, nejspíše z tvaru se zataženým okrajem (obr. 3: 2).

Pohár. 1 zl. o.-h., O10 šikmo nehtovaný, $\varnothing \pm 120$ (nekresleno).

Amfory. 1 zl. ploše válečkovitého ucha o š. 35 (obr. 3: 10). 1 zl. t. s ploše válečkovitým uchem o š. 20, nejspíše z max. výdutě (obr. 3: 9).

Zásobní hrnce. 1 zl. o.-h., O10 šikmo nehtovaný, $\varnothing ?$ (obr. 3: 3). 1 zl. o.-h., O10 šikmo nehtovaný, $\varnothing \pm 300$ (obr. 3: 4). 1 zl. o.-h., O10 kolmo nehtovaný, $\varnothing \pm 200$ (obr. 3: 6). 1 zl. o.-h., O10, $\varnothing ?$ (nekresleno).

Typ? Dna. 1 zl. t.-d., D4, $\varnothing \pm 120$. 1 zl. t.-d., D3, $\varnothing \pm 100$. 1 zl. t.-d., D1, $\varnothing \pm 80$. 1 zl. t.-d., D1, $\varnothing \pm 100$. 1 zl. t.-d., D1, $\varnothing \pm 110$.

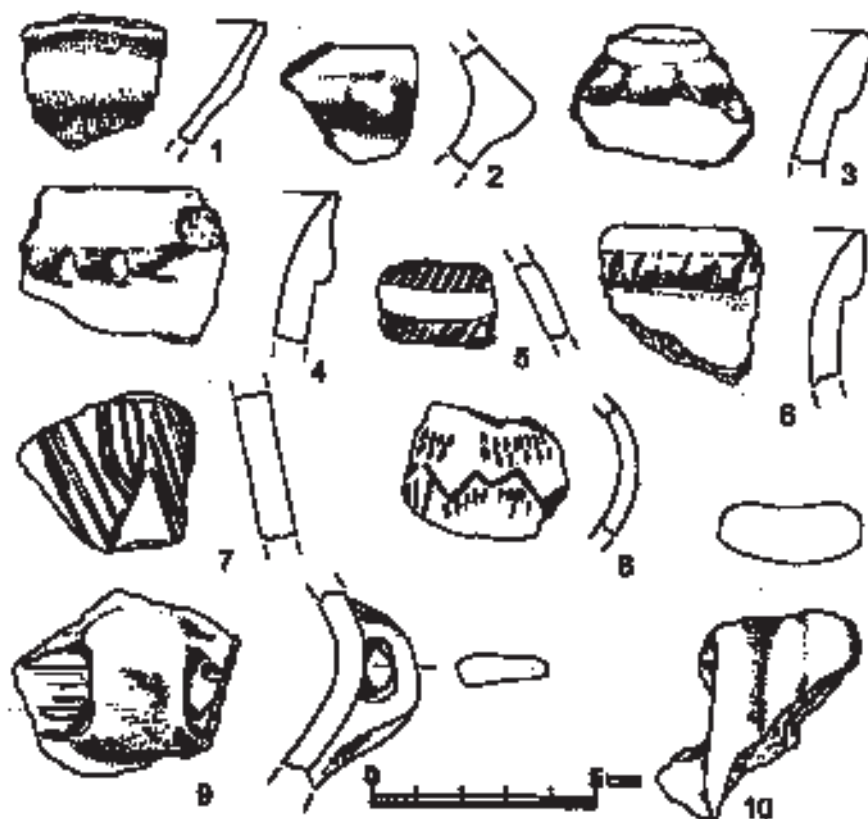
Atyp. 70 zl., max. rozměr 80.

Mazanice. 1 zl. deskovitěho charakteru, max. rozměr 60. 1 zl. s otiskem menšího kúlu (o průměru ca 10–15 cm), max. rozměr 100.

Rozbor nálezů

Z nepočetného souboru lze identifikovat celkem tři zlomky (obr. 3: 5, 7, 8) jako fragmenty džbánů. Jde o tvary chronologicky velmi citlivé, jejichž prostřednictvím je zpravidla možné blíže datovat soubory vedené obecně jako raně eneolitické. Na prvním z nich jsou zachovalé dva ryté žebříčky, zřejmě z rozhraní hrdla a plecí tvaru, které velmi pravděpodobně svrchu lemovaly hlavní výzdobu na těle džbánu. Toto uspořádání výzdoby je typické pro konvice a džbány schussenriedského typu, vůdčí představitel postjordanovského období (k systematice raně eneolitických džbánů viz *Neustupný 1969*, 275; srov. *Zápotocký 1996*, 439–448, obr. 20: 21–22; konkr. příklady celých tvarů např. *Lüning 1976*, 179, Taf. 44: 5, 7). Další zlomek je opatřen setřelou rytou výzdobou v podobě trojúhelníků, které původně vymezovaly negativní klikatku (obdobný motiv je velmi hojný, doložen kupř. hned v sousedních Kyšicích: *Stolz 2003*, 154, obr. 5: 4). Poslední zlomek je poněkud jiného charakteru, co se užití techniky i motivu týče, jelikož jde o kombinaci ryté techniky s šikmo kladenými jednotlivými vpichy, vytvářejícími dohromady poněkud rozpadlou výzdobu. Technika šikmých vpichů není postjordanovskému období cizí (*Lüning 1976*, 179, Taf. 62: 1); rozpadlý, ledabyle provedený ornament nalezneme kupř. již v nejmladší fázi jordanovské kultury v Praze-Ďáblčích (o. c., 175–177, Taf. 66: 1, 68: 12).

V popisovaném souboru jsou dvěma zlomky (obr. 3: 1, 2) doloženy mísy. První, původem z miniaturní misky s lehce rozevřeným ústím, je kulturně vcelku nevýrazný. Druhý fragment, z typu s ostře zataženým ústím, je příznačný pro dlouhý úsek raného i starého eneolitu. Mísy popsané profílací jsou doloženy minimálně již v klasické fázi jordanovské kultury, např. v Žatci (o. c., 174–5, Taf. 56: 7), dále v období postjordanovském (hrob z Prahy-Libně, o. c., 180, Taf. 63: 13) a ve starém eneolitu kupř. v materiálu z baalberského Cimburku (*Zápotocký 2000*, Abb. 20, typ 520 a 523).

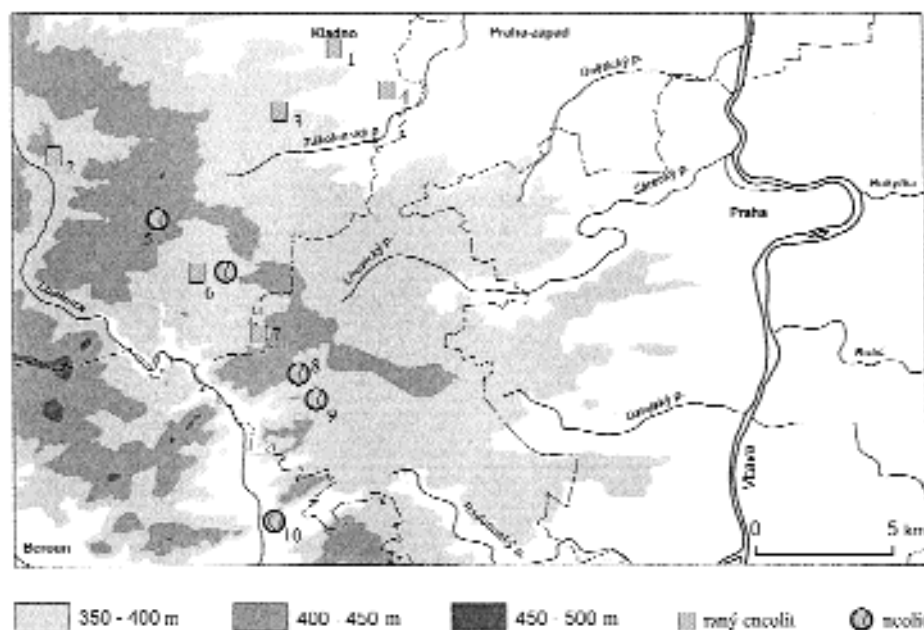
Obr. 3. Výběr keramických zlomků z raně eneolitického souboru, v měřítku 2 : 3. Kresba L. Jarošová.
 Abb. 3. Auswahl Keramikfragmente aus dem früheneolithischen Fundkomplex, Maßstab 2 : 3.

Obdobný časový rozptyl vykazují zpravidla nálevkovitě rozevřené zásobní hrnce, opatřené při ústí zespodu nehtovanou lištou na způsob románské lizény, ve starší literatuře známé pod pojmem tzv. „nákolních hrnců“ (obr. 3: 3, 4, 6). Jsou poprvé doloženy v nejmladších jordanovských souborech (Praha-Dáblice a Kobylisy) a svým výskytem zasahují částečně až do středního eneolitu (Zápotocký 1996, 443).

Podobně upravený okraj mívají i některé menší, čili pohárovité tvary, kterým ve Svárově může patřit zlomek o průměru ústí 120 mm (s analogiemi kupř. v postjordanovském Valovu: naposled Dobeš 2000, 59, obr. 2: 1, nebo v poněkud starším provedení v Jenštejně: Zápotocký – Dreslerová 1996, Abb. 17:13).

Poslední keramickou třídou, identifikovatelnou ve svárovském souboru, jsou amfory. Z nich pocházejí dva zlomky ploše válečkovitých uch (obr. 3: 9, 10), v prvním případě evidentně z tvaru s uchy na max. výduti, s analogiemi v českém i jihoněmeckém materiálu (Lüning 1976, Taf. 56: 11 – Žatec; Keefer 1988, Taf. 38: 22, 39: 14–16 – Hochdorf). I když jsou v českém prostředí zastoupena již na samém počátku raného eneolitu (kupř. v Prackovicích nad Labem: Zápotocký 1996, 415, obr. 8: 6), nejsou pro postjordanovské období příliš typická.

Vzorkováním bylo získáno celkem 88 zlomků keramiky, z čehož tvoří okraje 13,5 %, zlomky profilované (zdobené, ucha, pupky) 6,8 %, dna 5,7 % a atypické 79,6 %. Jakkoli není četnost získaného materiálu příliš reprezentativní, porovně se rámcově shoduje s dosud nejbohatším publikovaným postjordanovským souborem z Ústí n. L. – Trmic, kde byl v množině 848 střepů zjištěn poměr 13,5

Obr. 4. Neolitické a raně eneolitické lokality vymezující stávající rozšíření středoevropské sídelní oikumeny na Z, směrem k Lánské pahorkatině. V okr. Kladno jsou vymapována i další raně eneolitická naleziště zmíněná v textu. 1 – Buštěhrad, 2 – Kamenné Žehrovice, 3 – Hřebeč, 4 – Makotřasy, 5 – Braškov, 6 – Unhošť, 7 – Svárov, 8 – Ptice, 9 – Úhoňice, 10 – Loděnice. Zhotovili B. Hružová a Č. Čišecký.

Abb. 4. Neolithische und früheneolithische Fundorte an der Westgrenze der gegenwärtig bekannten mittelböhmisches Siedlungsökumene in Richtung Hügelland von Lány. Im Kr. Kladno sind auch weitere im Text erwähnte früheneolithische Fundorte bezeichnet. 1 – Buštěhrad, 2 – Kamenné Žehrovice, 3 – Hřebeč, 4 – Makotřasy, 5 – Braškov, 6 – Unhošť, 7 – Svárov, 8 – Ptice, 9 – Úhoňice, 10 – Loděnice.

– 4,9 – 7,4 – 74,1 % (Zápotocký 1996, 439–440). Ještě výraznější shodu lze konstatovat porovnáním podmnožin zlomků zdobených, většinou ze džbánů schussenriedského typu (3,4 % ve Svárově, 2,7 % v Ústí n. Labem), příp. i se započtením okrajů opatřených „románskou“ lizénou (10,2 : 11,1 %). Přitom pouze prvně jmenovaná je kulturně jasně průkazná, druhá se může vyskytovat od raného až po nejstarší období středního eneolitu. Kromě konstatování obecně ztížené identifikace raně eneolitických souborů mohou být tyto poznatky důležité právě pro vzorkování objektů, kdy je třeba získat zhruba výše uvedený počet zlomků keramiky, aby mohly být v rámci významné části pozdní doby kamenné vůbec blíže datovatelné. Nutno ještě podotknout, že k pokřivení obrazu archeologické evidence dochází i tím, že střepy s „románskými“ lizénami bývají někdy považovány výhradně za staroeneolitické, mnohé soubory skrývající se v soupisech a muzejních inventářích pod označením kultura nálevkovitých pohárů tak mohou být ve skutečnosti starší.

Dva úlomky mazanice indikují obvyklý typ dřevohlinité konstrukce stěn domů a pecí v našem pravěku. Z českého prostředí je větší množství mazanice evidováno v postjordanovském objektu z Ústí n. L. – Trmic (Zápotocký 1996, 439, obr. 16), kde byla celá situace interpretována jako kupolovitá pec druhotně zbudovaná v částečně již zaplněném objektu. Docela dobře však mohlo jít též o pozůstatek stěny shořelé stavby, odklizené do zpoza zaneseného objektu.

S výjimkou žlabovitého půdorysu v Třebestovicích u Nymburka, datovaného do jordanovské kultury, dosud nemáme v Čechách z příslušného období doklady výraznějších stop obydlí. Vzhledem k bezprostřední přítomnosti kostrových hrobů však v tomto případě nutně nemusí jít o stavbu pro-

fánního charakteru (srov. *Čtverák – Rulf 1989*). Obecně lze ovšem předpokládat takovéto domy menších rozměrů, znamenitě zachovalé v jihozáp. Německu v totožném, resp. velmi blízkém kulturním prostředí. Kupř. schussenriedská osada Ehrenstein IB sestávala z dvoulodních kúlových, většinou dvouprostorových domů o půdorysných rozměrech zhruba 8 x 4 m, zpravidla s kupolovitou pecí v jedné místnosti a otevřeným ohništěm ve druhé (*Schlichtherle 1997, 93–97*).

Postavení lokality v rámci středočeské pravěké sídelní oikumeny

Nález ze Svárova leží podle stávajícího stavu poznání pramenně základny na jihozáp. hranici v eneolitu osídleného středočeského prostoru (pokud vezmeme za základ celkový rozsah neolitického osídlení). Samotné raně eneolitické nálezy na toto vymezení vzhledem ke své mezerovitosti ne zcela dostačují (viz níže), dá se však předpokládat, že krajina osídlená člověkem v mladší době kamenné víceméně nebyla opouštěna a splňovala svými podmínkami nároky na život i v obdobích mladších. Soudě podle stávajících podkladů, tj. literárních údajů doplněných o informace z archivu ARÚ AV ČR v Praze a konfrontovaných se soupisem neolitických lokalit bylanské expedice, popř. sbírkou Národního muzea, končí neolitické osídlení jihozáp. od Prahy zhruba na čáře Braškov-Toskánka – Unhošť v okrese Kladno, popř. Ptice – Úhonic v okrese Praha-západ (*Stolz – Stolzová 2005; Šulová 2003*), a nepřekračuje tok říčky Loděnice, tekoucí od SZ k JV. Ta byla v neolitu a eneolitu výrazněji osídlena směrem po proudu pouze v obce stejného názvu, ca 7 km jihových. od Svárova (*Stolz – Matoušek 2006, 223, 234, mapky na str. 74 a 92*). Na pravém břehu říčky, proti Svárovu, se směrem ke Křivoklátku postupně zvedá Loděnická pahorkatina, v zemědělském pravěku neobydlená (*obr. 4*). Popsaná hranice neolitického a eneolitického osídlení zhruba koresponduje s mezním rozšířením spraší, které se na pravém břehu Loděnice rovněž nevyskytují (list 12-23 Kladno, reambulace 1971).

Podle údajů ve starší (*Novotný 1949, 166, naleziště č. 92*) i novější literatuře (*Stolz 2003*) by byla nejbližší časově srovnatelnou lokalitou nedaleká Unhošť. Relace uváděná B. Novotným se zřejmě vztahuje k inv. č. 45 907 Národního muzea, pod níž se skrývá 4 cm dlouhá hliněná lžička se svisle provrtaným dráždlem, v inventáři vedená jako jordanovská. Jde však o tvar kulturně mnohoznačný, který s raným eneolitem vůbec nemusí souviset. Přesvědčivé jsou ovšem jordanovské *!?!* (*o. c., obr. 5: 13*) a postjordanovské nálezy, publikované ze dvou poloh – Unhošť I/Kyšice a Unhošť III (*o. c., 153–155, obr. 5 a 6*). Pokud pomineme hojné raně eneolitické osídlení Prahy v jejich dnešních administrativních hranicích (ze záp. části k novějším nálezům např. *Kostka – Šmolíková 1997*), a zejména příčinlivostí D. Stolze stále čtenější doklady obdobného rázu z hořovické a berounské enklávy (souhrnně *Stolz – Matoušek 2006, 91–94, 230–238*), pak je dalším nejbližším nálezem zlomek z Kavalínovy pískovny ze Středokluk, zdobený rytou mřížkou, patrně tedy ze džbanu (*Lüning 1976, 174*). Z bývalého kladenského okresu jsou doloženy velmi početné jordanovské a postjordanovské nálezy, a to hned z několika poloh, na katastru Buštěhradu (*Lüning 1976, 171, 178–179, Taf. 60C, 61, 63A-F*); blíže k Svárovu jordanovská keramická intruze v jámě nálevkovitých pohárů z Makotřas (*Pleslová-Štiková 1985, 13–14, Pl. II/2:4–12*) a dosud nepublikované materiály z Hřebče a Kamenných Žehrovic (*Novotný 1949, 166, naleziště 19 a 27*). Z Hřebče pochází jordanovský, postjordanovský a patrně i mladší materiál z pole V. Chvoje v trati „Na Skalce“, údajně z jedné jámy prokopané v roce 1938 (hl. čj. 244/74, ARÚ AV ČR), v Kamenných Žehrovicích byl v roce 1943 u čp. 21 objeven mj. i zlomek postjordanovského džbanu a nejspíše stejně staré střepy ze zásobních hrnců opatřených románskými lizénami (hl. čj. 262/74, ARÚ AV ČR).

Závěr

Nově zjištěná raně eneolitická lokalita u Svárova, okr. Kladno, poskytla nepočetný soubor keramiky, který není až tak důležitý z hlediska systematiky raného neolitu, jako spíše ostatní okolnosti. Lokalita je zajímavá zejména svým umístěním na jihozáp. hranici středočeské pravěké sídelní oikumeny, zřejmě v mezních ekologických podmínkách, které nedovolovaly – ať z půdních, či klimatických příčin – další posun stabilního osídlení směrem ke křivoklátským lesům. Objekt, funkčně pravděpodobně hliník, se nacházel pod mocnou sterilní náplavou, možná původu až recentního.

Standardním povrchovým průzkumem by tak stopy osídlení nikdy nemohly být zachyceny. Zjištěná situace je tak dalším poukazem k vzájemné nenahraditelnosti obou základních archeologických přístupů k pramenné evidenci, metodám destruktivním a nedestruktivním.

Získané nálezy je možné podle výše provedeného detailního rozboru jednoznačně zařadit do tzv. postjordanovského horizontu, období, kdy je konstatována výrazná kulturní jednotu se schussenriedským prostředím horního Podunají (*Zápotocký 1996*, 446), afinita v průběhu českého pravěku nijak výjimečná. Vzájemná kulturní příbuznost mj. umožňuje projekci tamních dendrochronologických dat do našeho prostředí, čili je možné absolutně řadit postjordanovské soubory, tedy i svárovský, někam do 41.–40. stol. př. n. l., s přihlédnutím k chronologickým údajům získaným prostřednictvím radiouhlíkového datování (dendrodata z Alleshausenu-Hartöschle: -3916 a -3920, Ehrensteinu Ib: -3955 a Aulendorf: -3932 až 3920, spolu s karbonovými daty viz *Strobel 2000*, 204–215, Abb. 54, Tab. 24; *Seidel 2005*, 311–315).

Literatura

- Čtverák, V. – Rulf, J. 1989: Nálezy horizontu jordanovské kultury z Třebestovic, okr. Nymburk, Památky archeologické 80, 5–29.
- Dobeš, M. 2000: Raně eneolitické nálezy z Valova, in: P. Čech – M. Dobeš edd., Sborník Miroslavu Buchvaldkovi, Most, 59–66.
- Keefer, E. 1988: Hochdorf II. Eine jungsteinzeitliche Siedlung der Schussenrieder Kultur. Stuttgart.
- Kostka, M. – Šmolíková, M. 1997: Časně eneolitické sídliště s pohřby v Praze-Nebošicích, *Archaeologica Pragensia* 13, 3–27.
- Lüning, J. 1976: Schussenried und Jordansmühl, in: H. Schwabedissen ed., Die Anfänge des Neolithikums vom Orient bis Nordeuropa. Teil Vb. Westliches Mitteleuropa. Fundamenta. Monographien zur Urgeschichte. Reihe A. Band 3, Köln – Wien, 122–187.
- Moravec, D. – Votýpka, J. 2003: Regionalised Modelling. Prague.
- Neuhäuslová, Z. a kol. 1998: Mapa potencionální přirozené vegetace České republiky. Praha.
- Neustupný, E. 1969: Der Übergang vom Neolithikum zum Äneolithikum und der Ausklang der Lengyel-Kultur, *Študijné zvesti* 17, 271–291.
- Novotný, B. 1950: Jordanovská skupina a jihovýchodní vlivy v českém neolitu, *Obzor prehistorický* 14, 163–260.
- Pleslová-Štiková, E. 1985: Makotřasy: A TRB Site in Bohemia. *Fontes Archaeologici Pragenses* 17. Praha.
- Seidel, U. 2005: Die jungneolithischen Siedlungen von Leonberg-Höfingen, Kr. Böblingen. Materialhefte zur Archäologie in Baden-Württemberg 69. Stuttgart.
- Schlichtherle, H. 1997: Neolithische und bronzezeitliche Häuser in den Feuchtbodensiedlungen Südwestdeutschlands. Eine Übersicht, in: H. Beck – H. Steuer Hrsg., Haus und Hof in ur- und frühgeschichtlicher Zeit. Abhandlungen der Akademie der Wissenschaften in Göttingen. Philologisch-historische Klasse. Dritte Folge. Nr. 218, Göttingen, 86–136.
- Stolz, D. 2003: Několik drobných eneolitických souborů z Unhoště a nejbližšího okolí, *Archeologie ve středních Čechách* 7/1, 153–161.
- Stolz, D. – Matoušek, V. et al. 2006: Berounsko a Hořovicko v pravěku a raném středověku. Hořovice.
- Stolz, D. – Stolzová, D. 2005: Neolitické sídliště v Úhonicích (okr. Praha-západ), *Archeologie ve středních Čechách* 9, 149–158.
- Strobel, M. 2000: Alleshausen-Hartöschle – eine Siedlung der Schussenrieder Kultur im nördlichen Federseemoor (Kr. Biberach). Die Ausgrabungen 1984, 1992 und 1993, in: J. Könniger et al., Berichte zu Ufer- und Moorsiedlungen Südwestdeutschlands III. Materialhefte zur Archäologie in Baden-Württemberg 52, Stuttgart, 123–285.
- Šulová, L. 2003: Záchranný archeologický výzkum neolitických objektů v Pticích a Horoměřicích, okr. Praha-západ, *Středočeský vlastivědný sborník* 21, 179–184.
- Zápotocký, M. 1996: Raný eneolit v severočeském Polabí, *Archeologické rozhledy* 48, 404–459, 543–544.
- 2000: Cimburk und die Höhensiedlungen des frühen und älteren Äneolithikums in Böhmen. Mit Beiträgen von Lubomír Peške und Slavomil Vencl. *Památky archeologické – Supplementum* 12. Praha.
- Zápotocký, M. – Dreslerová, D. 1996: Jenštejn. Eine neuentdeckte frühäneolithische Gruppe in Mittelböhmen, *Památky archeologické* 87, 5–58.

Ein frühäneolithisches Objekt bei Svárov, Mittelböhmen

Der neu gefundene frühäneolithische Fundort bei Svárov, Kr. Kladno in Mittelböhmen, lieferte eine Kollektion von Keramik, die nicht so sehr aus der Sicht der Systematik des frühen Äneolithikums interessant ist, als vielmehr durch andere Umstände. Von Bedeutung ist die Lage an der Südwestgrenze der mittelböhmischen urgeschichtlichen Siedlungsökumene, offensichtlich unter ökologischen Extrembedingungen, die aus der Sicht der Boden- bzw. Klimabedingungen eine weitere Ausdehnung der stabilen Besiedlung in Richtung der Wälder von Křivoklát nicht erlaubten. Das Einzelobjekt, funktional wahrscheinlich eine Lehmgrube, lag unter sterilen, vielleicht sogar neuzeitlichen, Anschwemmungen. Alleine durch eine Feldaufnahme hätten somit Siedlungsspuren nie erfasst werden können.

Die gewonnenen Funde wurden vom Autor aufgrund der oben angeführten detaillierten Analyse eindeutig dem sog. Post-Jordanow-Horizont zugewiesen, d.h. einer Epoche der kulturellen Einheit mit dem Schussenrieder Milieu im Oberen Donauland (*Zápotocký 1996*, 446), eine im Verlauf der böhmischen Urgeschichte keineswegs außerordentliche Affinität. Die kulturellen Verbindungen ermöglichen u.a. eine Projektion der dortigen dendrochronologischen Daten auf unseren Raum, d.h. die Post-Jordanow-Komplexe, und mithin kann auch der Befund von Svárov, absolut in das 41. bis 40. Jahrhundert v. Chr. datiert werden sein (Dendrodaten von Alleshausen-Hartöschle: -3916 und -3920, Ehrenstein Ib: -3955 und Aulendorf: -3932 bis 3920, Zusammen mit den Radiokarbonaten s. *Strobel 2000*, 204–215, Abb. 54, Tab. 24; *Seidel 2005*, 311–315).